

ЗІНИЧ Л. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри конституційного,
міжнародного та адміністративного
права
(Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника)

ЗІНИЧ В. М.,

кандидат юридичних наук, доцент

УДК 347.77/.78:372.32-028.63|005.336.4-027.63
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.31>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття присвячена дослідженню зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання інтелектуальної власності в цифровому середовищі. У роботі проаналізовано нормативно-правову базу різних країн, зокрема Австралії та Саудівської Аравії, а також виокремлено особливості публічного адміністрування у цій сфері.

Автори зазначають, що адміністративно-правове регулювання інтелектуальної власності охоплює широкий спектр питань, пов'язаних із захистом прав творців у цифровому просторі. Йдеться, зокрема, про законодавче забезпечення таких прав, а також про адміністративні процедури, що регулюють їх реалізацію та захист.

Окрему увагу в статті приділено питанню ефективності адміністративно-правового регулювання інтелектуальної власності. Наголошується на тому, що досягнення позитивних результатів у цій сфері потребує налагодження ефективної міжвідомчої співпраці, а також координації дій різних органів державної влади.

На прикладі Австралії, де діє Закон «Про авторське право» (The Australian Copyright Act), автори досліджують особливості правового регулювання інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Зазначається, що австралійське законодавство містить як матеріальні, так і процесуальні норми, спрямовані на захист авторських прав в Інтернеті. Водночас автор звертає увагу на те, що в австралійському законодавстві відсутнє чітке визначення поняття «цифрове середовище», і це може створювати певні проблеми на практиці.

Окрім того, у статті наведено приклад Саудівської Аравії, де управління інтелектуальною власністю здійснюється централізовано, на міністерському рівні через спеціально створену організацію (SAIP). На думку авторів, такий підхід дозволяє забезпечити більш ефективну координацію діяльності різних органів влади у сфері захисту інтелектуальної власності.

У статті також порушуються інші важливі питання, пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Автори, зокрема, аналізують проблеми порушень авторських прав в Інтернеті й пропонують шляхи їх вирішення.

Загалом, стаття є цінним внеском у дослідження проблем адміністративно-правового регулювання інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Автори пропонують цікавий порівняльний аналіз законодавства різних країн, формулюючи низку практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності захисту авторських прав в Інтернеті.

Ключові слова: *об'єкти інтелектуальної власності, цифрове середовище, адміністративно-правове регулювання.*

Zynych L. V., Zynych V. M. Foreign experience in the administrative and legal regulation of intellectual property in the digital environment

This article is devoted to the study of international experience in the administrative and legal regulation of intellectual property in the digital environment. The paper analyzes the legal framework of various countries, including Australia and Saudi Arabia, and highlights the specific features of public administration in this area.

The authors note that the administrative and legal regulation of intellectual property covers a wide range of issues related to the protection of creators' rights in the digital space. This includes, in particular, the legislative framework for such rights, as well as the administrative procedures that regulate their implementation and protection.

Particular attention in the article is paid to the issue of the effectiveness of the administrative and legal regulation of intellectual property. It is emphasized that achieving positive results in this area requires the establishment of effective interagency cooperation, as well as coordination of actions of various government bodies.

Using the example of Australia, where the Copyright Act (The Australian Copyright Act) is in force, the authors explore the specifics of legal regulation of intellectual property in the digital environment. It is noted that Australian legislation contains both substantive and procedural rules aimed at protecting copyright on the Internet. At the same time, the author draws attention to the fact that Australian legislation lacks a clear definition of the concept of "digital environment," and this can create certain problems in practice.

In addition, the article provides the example of Saudi Arabia, where intellectual property management is carried out centrally, at the ministerial level, through a specially created organization (SAIP). According to the authors, this approach allows for more effective coordination of the activities of various government bodies in the field of intellectual property protection.

The article also addresses other important issues related to the administrative and legal regulation of intellectual property in the digital environment. The authors, in particular, analyze the problems of copyright infringement on the Internet and propose ways to solve them.

Overall, the article is a valuable contribution to the research on the administrative and legal regulation of intellectual property in the digital environment. The authors offer an interesting comparative analysis of the legislation of different countries, formulating several practical recommendations aimed at increasing the effectiveness of copyright protection on the Internet.

Key words: *intellectual property objects, digital environment, administrative and legal regulation.*

Вступ. Формування сучасної моделі економічного, соціального та культурного розвитку України неможливе без належного правового регулювання сфери інтелектуальної власності. З урахуванням глобальної тенденції переходу об'єктів інтелектуальної власності

у цифрове середовище, постає необхідність застосовувати адміністративно-правове регулювання через контроль та нагляд за дотриманням законодавства про інтелектуальну власність. Проблематика адміністративно-правового регулювання інтелектуальної власності в цифровому середовищі в Україні суттєво не відрізняється від світової, тому аналіз зарубіжного досвіду допоможе зрозуміти, які практики регулювання цієї сфери сформувалися у різних країнах та яка імовірність запозичення цього досвіду для України.

Аналіз останніх досліджень. В українській науці адміністративного права проблемам адміністративно-правового регулювання інтелектуальної власності у цифровому середовищі не було приділено належної уваги. Переважно їх досліджували з позиції цивільно-правового підходу. У цьому напрямі працюють такі українські науковці, як Іван Ващинець, Петро Корнієнко, Оксана Кустовська, Зоряна Романова.

Значно більше проблеми адміністративно-правового регулювання прав інтелектуальної власності досліджують зарубіжні науковці, зокрема De Filippi Primavera, Stephen Ezell, Nigel Cory, Arlen Olsen, Rabia Bajwa, Farah Tasnur Meem.

Зважаючи на зазначені обставини, здійснимо аналіз зарубіжних юридичних джерел.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд окремих особливостей адміністративно-правового регулювання інтелектуальної власності у цифровому середовищі за законодавством зарубіжних країн. На підставі розгляду – виявлення загальних напрямів розвитку законодавства та можливості його вдосконалення.

Результати досліджень. Теоретична характеристика правового регулювання інтелектуальної власності у цифровому середовищі не може бути вичерпною без аналізу особливостей адміністративно-правового регулювання. Таке дослідження доцільно розпочати з характеристики теоретичних підходів до поняття «адміністративно-правове регулювання» та перейти до зарубіжного досвіду регулювання інтелектуальної власності у цифровому середовищі.

У юридичній літературі під адміністративно-правовим регулюванням розуміють «цілеспрямований вплив адміністративно-правових норм, прийнятих державою, який забезпечується відповідними адміністративно-правовими засобами та за допомогою якого врегульовуються суспільні відносини» [1].

Загалом адміністративно-правове регулювання передбачає встановлення та впровадження правових норм і механізмів регулювання різних державних секторів, забезпечує дотримання законів та захист суспільних інтересів.

Під час аналізу юридичної літератури не складно виявити тенденцію у використанні різних термінів, які, на перший погляд, є схожими або навіть синонімами, зокрема «адміністративно-правове регулювання», «адміністративно-правова охорона» і «адміністративно-правове забезпечення». Тільки практика їх використання свідчить, що термін «адміністративно-правова охорона» пов'язаний з дослідженням захисту від незаконних посягань на права, свободи та інтереси. Водночас «адміністративно-правове забезпечення» застосовується в контексті створення умов для реалізації прав. Відмінність вказаних термінів від терміну «адміністративно-правове регулювання» полягає в тому, що регулювання охоплює широкий спектр відносин, зокрема власне регулювання, контроль, нагляд, забезпечує виконання правових норм.

Продовжуючи аналіз адміністративно-правового регулювання, зазначимо, що його застосування набуває особливого значення у сфері інтелектуальної власності, тому варто перейти безпосередньо до аналізу адміністративно-правового регулювання цієї сфери.

Адміністративно-правове регулювання сфери інтелектуальної власності включає законодавство та адміністративні процедури, встановлені державними органами для захисту прав творців і винахідників. Ці норми забезпечують захист результатів творчої діяльності окремих осіб та організацій [2]. Ефективне адміністративно-правове регулювання вимагає співпраці між різними державними установами та посадовцями [3].

Підкреслимо, що адміністративно-правове регулювання відіграє суттєву роль, оскільки, як зазначається у наукових джерелах, «державна забезпечує захист інтелектуальної

власності шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів у певній сфері, забезпечує проведення наукових досліджень» [4, с. 98]. З цього твердження випливає, що держава шляхом прийняття нормативно-правових актів не лише встановлює рамки правового регулювання, а й створює механізми захисту цих прав.

Ще одним важливим поняттям у контексті мети цього дослідження є розуміння цифрового середовища. Наприклад, відома французька вчена-юрист De Filippi Primavera визначила, що об'єкт авторського права у цифровому середовищі має такі прояви:

- 1) як інтелектуальний витвір;
- 2) як конкретна реалізація твору;
- 3) як фактичне втілення / вираження об'єкта в конкретному носії;
- 4) як єдиний екземпляр прояву (якщо такий об'єкт створювався виключно в цифровому форматі) [5, с. 16].

Такий підхід авторки, що розглядає об'єкт авторського права у цифровому середовищі як комплексний феномен, дозволяє нам глибше зрозуміти особливості правового регулювання та проаналізувати проблемні питання.

На розвиток національного законодавства про інтелектуальну власність суттєво вплинуло прийняття Бернської конвенції, яка заклала основу для захисту прав інтелектуальної власності у різних державах [6]. Однак із плином часу ведуться дискусії про те, як традиційні державні інституції у сфері інтелектуальної власності можуть врахувати швидкий технологічний розвиток, який змінив форму створення, використання та поширення об'єктів інтелектуальної власності. Реагуючи на цю тенденцію, у Канаді в 2012 році прийняли Закон «Про модернізацію авторського права», який намагався вирішити деякі з проблем шляхом модернізації системи авторського права, щоб краще відповідати епосі цифрових технологій [7].

Важливо зазначити, що розвиток технологій штучного інтелекту також додав нових складнощів у правовому регулюванні інтелектуальної власності, спонукаючи науковців та практиків переглянути сутність понять «оригінальність» та «авторство» [8].

Законодавство, що регулює інтелектуальну власність у цифровому середовищі, стає дедалі складнішим, оскільки держави адаптуються до викликів, пов'язаних із технологічним прогресом.

Основними нормативно-правовими актами у США є The Digital Millenium Copyright Act (DMCA) 1998 р., який надає основним платформам статусу «безпечної гавані» (safe harbor), за умови дотримання ними процедур видалення нелегальних об'єктів інтелектуальної власності. До захисту прав інтелектуальної власності залучаються також і звичайні користувачі за допомогою подання скарг та повідомлень, так званих «notice-and-down».

Однак у Сполучених Штатах Америки часто спостерігають зловживання скаргами «notice-and-down» на об'єкти інтелектуальної власності, виражені у цифровій формі на таких платформах, як YouTube [9], оскільки окремі особи чи компанії можуть використовувати ці засоби як інструмент придушення конкуренції чи інакомислення, а не для захисту авторських прав [9].

У Китаї основний закон про авторське право, оновлений у 2021 році, регулює питання захисту цифрових творів, програмного забезпечення й онлайн-платформ. Там розвинене кіберзаконодавство, яке контролює діяльність інтернет-платформ та координує зусилля у боротьбі з нелегальним контентом.

У Південній Кореї діє два Закони: «Про авторське право» і «Про інформаційно-комунікаційні мережі». Вони спрямовані на захист об'єктів інтелектуальної власності у цифровій формі. Значну роль відведено співпраці між урядом та приватним сектором у боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності.

Особливе місце серед законодавств країн світу посідає законодавство Австралії, оскільки The Australian Copyright Act [10] містить і матеріальні, і процесуальні, і процедурні норми одразу. Зазначений закон не має прямого визначення поняття «цифрове середовище», останніми роками його намагалися адаптувати до епохи нових технологій, закріпивши

норми, пов'язані з цифровим контентом [10]. На нашу думку, такий підхід є виправданим. З метою адаптації до нових технологій, законодавець не закріплював жорстких визначень, що забезпечує певну гнучкість положень закону. Суди, розглядаючи конкретні справи, визначають, чи підпадає той або інший твір під поняття «електронний літературний твір», виходячи з його змісту та способу використання.

Окремим аспектом та невід'ємною частиною адміністративно-правового регулювання є публічне адміністрування сферою інтелектуальної власності.

У різних країнах публічне адміністрування сферою інтелектуальної власності відбувається централізовано, під керівництвом однієї установи на міністерському рівні для посилення міжміністерської координації та врегулювання складних питань управління цією сферою. Наприклад, Управлінню інтелектуальної власності в Саудівській Аравії (SAIP) надано повноваження наглядати за всіма видами інтелектуальної власності (авторським правом, правом промислової власності, засобами індивідуалізації учасників цивільного обігу товарів та послуг, нетрадиційними об'єктами). SAIP має повноваження приймати нормативно-правові акти та розробляти державну й регіональну політику, пов'язану з інтелектуальною власністю [11].

Схожим чином Індія прийняла уніфікований підхід, об'єднавши всі агентства з питань інтелектуальної власності в рамках Міністерства торгівлі та промисловості. Ця централізація призвела до покращення координації між різними суб'єктами, залученими до управління інтелектуальною власністю, хоча сорти рослин залишаються підпорядкованими Міністерству сільського господарства [11].

Досить важливе значення має і те, що багато держав беруть участь у міжнародному співробітництві через двосторонні та багатосторонні угоди для вирішення глобальних проблем інтелектуальної власності. Ця співпраця передбачає гармонізацію та уніфікацію стандартів, обмін найкращими практиками та розробку міжнародних угод, таких як договори та угоди про вільну торгівлю, спрямовані на посилення захисту прав інтелектуальної власності та правозастосування [11].

У різних державах користуються різними механізмами координації між державними установами. У багатьох випадках створюються міжміністерські комітети, до складу яких входять представники відповідних міністерств і відомств.

Ці комітети служать платформами для співпраці з питань інтелектуальної власності, забезпечуючи узгодженість інтересів всіх учасників правовідносин. Наприклад, Міжсекторальна комісія з інтелектуальної власності Колумбії координує роботу різних зацікавлених сторін у сфері інтелектуальної власності, включаючи національні відомства промислової власності та авторського права.

Наприклад, у Чилі організації громадянського суспільства активно залучаються через такі платформи, як Чилійська рада громадянського суспільства, яка сприяє діалогу та формуванню державної політики у цьому напрямі. Хоч висновки Ради не є обов'язковими, вони пропонують значний внесок у процеси прийняття рішень урядом. Подібним чином Консультативна рада користувачів Німеччини з питань патентів і корисних моделей дозволяє DPMA підтримувати контакти з різними групами заявників, сприяючи повному обговоренню питань, пов'язаних з адмініструванням патентів.

Висновки. Загалом всі країни світу рухаються у напрямку створення та адаптації адміністративного законодавства до умов цифрового середовища. Але було обрано різний підхід: одні країни зробили акцент на правовій визначеності, тоді як інші країни – на системі органів державної влади, діяльність яких спрямована на впровадження політик та стратегій захисту прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Буга Г. С., Кузьменко С. Г. Поняття адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності. Право та державне управління 2023 р. № 4. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2023/43.pdf (дата звернення: 10.01.2025 р.).

2. Arlen Olsen. How does Intellectual property Affect International Trade? URL: <https://iplawusa.com/how-does-intellectual-property-affect-international-trade/> (дата звернення: 12.01.2025 р.).
3. Stephen Ezell, Nigel Cory. The Way Forward for Intellectual Property Internationally. URL: <https://itif.org/publications/2019/04/25/way-forward-intellectual-property-internationally/> (12.01.2025 р.).
4. Ivan Vashchynets, Petro Korniienko, Oksana Kustovska, Zoriana Romanova, Yuliia Sushytska. Peculiarities of state regulation of intellectual property rights protection. *Cuestiones Politicas* Vol. 41, No. 77 (2023), с. 94-102.
5. De Filippi, Primavera. Copyright in the Digital Environment: From Intellectual Property to Virtual Property (September 22, 2009). 7th international Workshop for Technical, Economic and Legal Aspect of Business Models for Virtual Goods, 2009, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2097139> (дата звернення: 13.01.2025).
6. Intellectual property – copyright: The challenges and changes. URL: <https://eimf.eu/intellectual-property-copyright-the-challenges-and-changes/> (дата звернення: 01.12.2024 р.).
7. Rabia Bajwa, Farah Tasnur Meem. Intellectual property Blockchain Odyssey: Navigating Challenges and Seizing Opportunities. URL: <https://arxiv.org/html/2410.08359v1> (дата звернення: 01.12.2024 р.).
8. The Canadian Digital Law Decade: The Ten Most Notable Cases, Laws and Policy Development. URL: <https://www.michaelgeist.ca/2019/12/the-canadian-digital-law-decade-the-ten-most-notable-cases-laws-and-policy-developments/> (дата звернення: 01.12.2024 р.).
9. Protecting filmmakers' right in the Digital Age – Centre for Art Law. URL: <https://itsartlaw.org/2024/10/14/protecting-filmmakers-rights-in-the-digital-age/> (дата звернення: 12.01.2025 р.).
10. Australian Copyright Act. No. 63 1968. URL: <https://www.legislation.gov.au/C1968A00063/2019-01-01/text> (дата звернення: 11.01.2025 р.).
11. Legal challenges in Intellectual property Enforcement – Aaron Hall Attorney. URL: <https://aaronhall.com/legal-challenges-in-intellectual-property-enforcement/> (дата звернення: 13.01.2025 р.).

